

УНИВЕРЗИТЕТ У БЕОГРАДУ
ФАКУЛТЕТ БЕЗБЕДНОСТИ

ДИПЛОМСКИ РАД

ВОЈНА ПОЛИЦИЈА

Ментор:

Проф. др Зоран Драгишић

Студент: Ивана Јевтић

259/16

Београд, 2020. година

САДРЖАЈ

УВОД	3
1. ИСТОРИЈА НАСТАНКА ВОЈНЕ ПОЛИЦИЈЕ СРБИЈЕ	4
1.1 Организација Војне полиције у ЈНА	6
1.2 Противтерористичке јединице Војне полиције.....	7
1.3 Систем територијалне одбране	8
1.4 Возило ВПБ М-86.....	10
2. ВОЈНА ПОЛИЦИЈА ВОЈСКЕ СРБИЈЕ	12
2.1 Сузбијање криминалитета	14
2.2 Обезбеђење војних објеката, одређених лица, докумената и наоружања	18
2.3 Противтерористичка заштита	20
2.4 Регулисања и контрола војног путног саобраћаја.....	24
2.5 Опрема Војне Полиције.....	25
2.6 Оружје специјалних јединица	27
ЗАКЉУЧАК	29
ЛИТЕРАТУРА.....	30

УВОД

Одбрана је једна од јако важних ако не и најважнијих функција сваке државе, јер се тамо преклапају све друге сфере људског деловања чији је циљ стварање основних предуслова за укупан развој и просперитет. Република Србија, као независна држава од 2006. године, изграђује свој одбрамбени систем скројен да задовољи њене потребе у условима који карактеришу целокупност односа на глобалном, регионалном и локалном нивоу. 2010. година је прекретница у реформи одбрамбеног система, која се показује усвајањем стратешко-доктринарних и правно-нормативних докумената, у дугорочном и средњорочном планирању и програмирању развоја одбрамбеног система, професионализацији Војске Србије, реформа војног образовања и војног здравственог система, систематизација и рационализација Министарства одбране, ревитализација одбрамбене индустрије и подстицање учешћа оружаних снага и других припадника одбрамбених снага у изградњи и одржавању мира у свету и региону.

Функционисање система одбране у Војсци Србије захтева контролу и одржавање војног реда и дисциплине, заштите војних објеката, личности, докумената и наоружања, регулисање војног саобраћаја, противтерористичке заштите и евентуалног сузбијања криминала, а то је задатак Војне полиције.

На предлог начелника Генералштаба, министар одбране одређује службена лица која ће на основу датих овлашћења обављати послове из домена Војне полиције.

1. ИСТОРИЈА НАСТАНКА ВОЈНЕ ПОЛИЦИЈЕ СРБИЈЕ

Формирањем Војне полиције 1955. године, тадашња Југославија постаје једина социјалистичка држава која у својим оружаним снагама има специјализовану безбедносну формацију са „капиталистичким” називом „полиција”. Док је у држави постојала „народна милиција” у војсци је била полиција. Иако на први поглед необична, таква одлука државног и војног руководства била је инспирисана тада веома блиским односима ФНРЈ са НАТО-ом и западним савезницима. Две године пре формирања Војне полиције расформиран је КНОЈ (Корпус народне одбране Југославије) који је обављао одређене војнополицијске задатке у ЈНА. Међутим, трупна пракса, посебно велики маневри одржани 1953. и 1954. године, показали су да постоји потреба за специјализованом војном формацијом за одређене послове безбедности. Савремени услови ратовања потврђивали су чињеницу да је безбедност веома важан елемент командовања. “Проучена страна и сопствена искуства, стечена и на маневрима, као и тзв „тршћанска криза” условили су потребу реорганизације укупног сектора безбедности тадашње ЈНА.”¹ Независно од ових чињеница не треба заборавити ни политички аспект оснивања специјализованих војнополицијских јединица. У то време Југославија је имала релативно блиске односе са западним земљама, пре свега са САД и Великом Британијом, склопљен је војни споразум са Грчком и Турском, а разматрала се и могућност приступања Атлантском пакту.

Предвиђеним реформама система безбедности, ЈНА се још у то време приближила западним стандардима. Прве јединице Војне полиције у ЈНА формиране су по угледу на полицијска одељења оснивана за време кнеза Милана Обреновића. Припадници тих одељења имали су, осим пушке, као основног наоружања сваког војника, и револвере, што их је издвајало од остале војске. Такође, носили су посебне траке на рукаву како би било јасно о коме се ради. Ова одељења деловала су само у ратно време. У миру, полицијску функцију спроводили су, у смислу контроле и одржавања реда и дисциплине, команданти сопственим снагама (стражом, патролама).

¹ <https://historija.info/2020/06/13/trscanska-kriza-zivot-damo-trst-ne-damo/>

Такво решење задржано је и у Војсци Краљевине Југославије. Истраживање дисциплинских престапа и кривичних дела унутар јединице обављали су официри постављени на дужност иследника који су постојали у сваком пуку, а по потреби и цивилна криминалистичка полиција и жандармерија.

„У процесу непосредних припрема за формирање Војне полиције у ЈНА биле су укључене, поред команди, и најважније институције и органи тадашње ФНРЈ. Они су учествовали у одређивању организације, делокруга задатака, метода рада и других питања од значаја за формирање и функ-ционисање Војне полиције. Тако су Наредбом врховног команданта оружаних снага од 14. септембра 1955. о формирању Војне полиције прописани и њени задаци и делокруг рада. Одређено је да Војну полицију чине посебне јединице. Тада је дефинисано да се у Државном секретаријату за народну одбрану оснује посебан орган за вршење послова општег руковођења Војном полицијом.“² Јединицама војне полиције руководе старешине јединица и установа у чијем су саставу јединице војне полиције непосредно или преко органа безбедности. Дакле, Војна полиција била је замишљена као извршни орган команданта, али је била дефинисана и посебна улога органа безбедности, као стручног органа за руковођење Војном полицијом. Још тада је прописано да јединице Војне полиције своје задатке обављају на основу и у оквиру закона, других прописа и овлашћења, сагласно наређењима Државног секретара за послове народне одбране. Дакле инсистирало се на законитости деловања. У том смислу израђен је и Правилник о Војној полицији којим је дефинисан конкретан рад и поступак Војне полиције и њених органа у обављању дефинисаних задатака. Са временом, како се мењао и усавршавао кривично правни поступак у држави, па и у Војсци, улога Војне полиције бивала је обухватнија и прецизније дефинисана. У почетку главна улога Војне полиције била је на одржавању и контроли реда и дисциплине, као и потрагама за војницима који су самовољно напуштали јединице. Касније, она добија и одређену борбену улогу, посебно у супротстављању терористичко-диверзантској делатности и бива сврстана у специјалне јединице ЈНА.

² Приручник за војнике војне полиције, Савезни секретаријат за народну одбрану, Београд 1989.

1.1 Организација Војне полиције у ЈНА

По доношењу наредбе о формирању Војне полиције утврђена је њена организацијско-формацијска структура и тек након годину дана, октобра 1956, јединице су почеле да функционишу. Били су то водови и одељења Војне полиције у саставу дивизија и виших јединица и установа.

Већ 1959. године у Државном секретаријату, армијским областима, Ратном ваздухопловству, Ратној морнарици, војним подручјима и дивизијама „А” класификације формиране су чете Војне полиције, док су у саставу мањих јединица били водови и одељења Војне полиције. Општи став је био да се ратна и мирнодопска формација Војне полиције битно не разликују.

Осим јединица Војне полиције, током 1959. године, формиран су и управни органи за руковођење војнополицијском делатношћу. У саставу Управе безбедности било је основано одељење Војне полиције, одсеци Војне полиције били су у одељењима безбедности армијских области, док су у војним подручјима, у органу безбедности, били помоћници за Војну полицију. Ипак, није све ишло како је првобитно било замишљено. Било је доста непознаница и нејасноће, пре свега код команди свих нивоа, око надлежности Војне полиције на задацима сузбијања и документовања криминала, као и њене улоге у борбеним дејствима. То је довело до одређеног застоја у развоју, па и полемике око места и улоге Војне полиције.

На крају је констатовано да процес реорганизације Војне полиције треба довршити, да је треба организовати на гарнизонском принципу и груписати у веће јединице, прецизирати њене задатке и боље је материјално опремити. Са временом, са реорганизацијом ЈНА и њеном модернизацијом, мењана је и организација Војне полиције. Део тих промена и прилагођавања било је и одвајање саобраћајне војне полиције, која је током шездесетих година прошлог века била издвојена из Војне полиције и дата у надлежност саобраћајних органа, али је почетком седамдесетих поново враћена у њен састав.

Крајем шездесетих година одлучено је да се заштитне јединице, које су постојале при свакој вишој команди, припоје саставу Војне полиције. Тако Војна полиција добија задатак обезбеђења виталних објеката и јединица, транспорта увозне опреме и наоружања, командних места и одређених рејона и праваца. У ту сврху, ослоном и на страна искуства о ангажовању јединица Војне полиције, 1971. године почињу да се формирају батаљони Војне полиције, прво при Савезном секретаријату за народну одбрану, а затим при свакој војној области. До 1973. године формирано је укупно осам батаљона Војне полиције, док је команда РВ и ПВО остала са једном четом Војне полиције.

И даље је свака дивизија имала чету Војне полиције, док су бригаде „А” класификације имале чете нешто мањег бројног стања. Тако је 1978. године Војна полиција ЈНА имала осам батаљона (сви „А” класификације), 23 самосталне чете и 21 самостални вод, три одељења и једну наставну чету Војне полиције у саставу РВ и ПВО.

1.2 Противтерористичке јединице Војне полиције

Попуна јединица Војне полиције никад није била испод 80 одсто формацијом утврђеног броја, што је обезбеђивало веома високу борбену готовост. Ако се томе дода да су у Војну полицију регрутовани војници тзв. прве категорије, при чему се гледало да поред психолошких и моралних особина буду из честитих породица у којима нико није био у сукобу са законом по било ком основу, јасно је да је одувек била поуздана и ефикасна безбедносна војна формација. Скоро у исто време кад и у другим европским државама, средином седамдесетих година 20. века, доноси се одлука о формирању специјалне противтерористичке јединице у Савезном министарству унутрашњих послова, а нешто касније и у републичким. Тадашњи савезни секретар за народну одбрану, на основу прикупљених искустава и предлога Управе безбедности, априла 1978. године доноси одлуку да се слична противтерористичка јединица формира и у ЈНА.

Слика 1. Противтерористичка јединица ЈНА

Извор: <https://jna-sfrj.forumbo.net/t1116p175-specijalci-u-jna>

Било је то одељење Војне полиције у саставу вода Војне полиције специјалне намене 282. батаљона ВП. Основна намена одељења била је решавање талачких ситуација, обезбеђење и заштита највиших војних руководилаца и обављање других сложених полицијских задатака. Ова јединица била је састављена искључиво од подофицира. Нешто касније, у саставу сваког батаљона Војне полиције формирају се антитерористичка одељења. Средином осамдесетих, са нарастањем опасности од тероризма, у саставу батаљона Војне полиције Гардијске бригаде од постојећег вода специјалне намене настаје противтерористичка чета, а у батаљонима Војне полиције армија формирају се водови исте намене.

1.3 Систем територијалне одбране

„До средине осамдесетих година прошлог века јединице Војне полиције нису постојале у Територијалној одбрани (ТО), што је оцењено као слабост, па се ускоро оне оснивају и у том систему. Формиране су чете или водови (нису све јединице територијалне одбране имале исту формацију) при штабовима ТО република и зонским, или покрајинским штабовима и водови или одељења при партизанским дивизијама и бригадама.

Јединице су формиране од резервног састава и попуњаване од бираног људства млађих годишта који су служили војни рок у јединицама Војне полиције ЈНА.“³ Од Војне полиције ЈНА визуелно су се разликовали само по словној ознаци на значки Војне полиције где је уместо „ЈНА” стајало „ТО”. То је условило и одређене измене у правилницима, па је 1985. године, правилом службе војне полиције, Војна полиција номинално обједињена као „Војна полиција Оружаних снага”. У пракси, ССНО, односно Управа безбедности, водила је непосредно рачуна о Војној полицији ЈНА, а штабови ТО о Војној полицији Територијалне одбране, с тим да су сва решења у вези са организацијом и опремањем преузимања од ЈНА.

Крајем осамдесетих година ЈНА прелази на тзв. корпусну организацију, којом се укидају дивизије. Корпуси су били у саставу бојишта.

„Формацијом је утврђено да бојишта имају батаљоне Војне полиције „А” класификације, а сваки корпус има батаљон Војне полиције, с тим да је већина корпуса, уместо „ратних” батаљона, имала једну мирнодопску чету. Са заостравањем унутрашње безбедносне ситуације до почетка грађанског рата (середина 1991. године), практично већина дотадашњих батаљона Војне полиције „Р” класификације у корпусима је преформирана у јединице „А” класификације.“⁴ Тако је 1991. године, на почетку распада СФРЈ, Војна полиција ЈНА била организована у 16 батаљона „А” класификације, је дан наставни батаљон (у саставу РВ и ПВО), осам батаљона „Р” класификације (са једном четом у миру као језгром), 13 „самосталних” чета „А” (у саставу бригада „А”, војнопоморских сектора, РВ и ПВО), 24 самостална вода „А” и два одељења „А” класификације. Поред тога свака бригада и дивизија „Р” имала је чету Војне полиције „Р” класификације. Једна од битних одлика организације Војне полиције је да јединице нису засниване на величини и броју већ на квалитету људи и модуларности основних јединица (водова и чета), чиме се обезбеђивала ефикасност и вишенаменска употребљивост.

³ Приручник за војнике војне полиције, Савезни секретаријат за народну одбрану, Београд 1989.

⁴ Приручник за војнике војне полиције, Савезни секретаријат за народну одбрану, Београд 1989.

Такво поступање показало је добре резултате током грађанског рата, али и касније јер су се јединице Војне полиције показале као изузетно поуздане, знатно ефикасније (у односу на бројно стање и ватрену моћ) од других пешадијских и механизованих јединица. Одмах по формирању, Војна полиција је добила, по угледу на неке стране армије, и посебну ознаку – амблем. Амблем војне полиције био је сребрени овални штит положен на укрштене мачеве. На средини штита налазила се петокрака жуте боје (не црвене, како је било уобичајено у ЈНА) на чијој средини су се налазила слова „ЈНА”. Изнад и испод петокраке распоређен је натпис великим латиничним словима „ВОЈНА ПОЛИЦИЈА”.

Касније, када су формиране јединице Војне полиције Територијалне одбране, значке намењене тим јединицама имале су у петокраки слова „ТО”. Бели опасач је од самог почека постао основни део опреме и практично статусни симбол Војне полиције. Официри и подофицири носили су опасач са једним упртачем, а војници са два упртача. Опасачи су се закопчавали с предње стране пређицом која је на средини имала значку Војне полиције. Осамдесетих година припадници саобраћајне Војне полиције добијали су и опасаче који су по средини био прошивени рефлектујућом траком беле боје ради лакшег уочавања у мраку.

1.4 Возило ВПБ М-86

После подробне анализе 1976. године донета је одлука да се Војна полиција, односно по једна чета у сваком батаљону, опреми оклопним возилима. Иако је првобитни предлог био да се набаве француски оклопни транспортери ВАБ, одлучено је да то буду румунски оклопни транспортери ТАБ-71. До 1978. све јединице биле су опремљене и оспособљене за употребу. Средином осамдесетих, на бази оклопних возила серије БОВ (борбено оклопно возило), словеначки ТАМ производи оклопно возило точкаш, касније службено названо Возило полиције борбено М-86 (ВПБ М-86). Прототипско возило, у јединицама Војне полиције 1986. године, показало се изузетно добрим, па је настављено са њиховим усавршавањем (у варијанту М-86А) и опремањем јединица.

До краја 1991. године, када је ТАМ испоручио последњу серију наручених возила, јединицама Војне полиције ЈНА укупно је испоручено око 120 возила. Део тих возила остао је у Војној полицији хрватске војске, Војске Републике Српске Крајине и Војске Републике Српске.

Управа безбедности, односно њена организацијска јединица за послове Војне полиције (одељење), била је носилац и покретач развоја организације и опремања Војне полиције посебном опремом и наоружањем. Иако су и други тактички носиоци учествовали у опремању Војне полиције, пре свих Интендантска, Саобраћајна и Управа оклопних јединица, ипак је то одељење било креативни мотор свих организационих промена и квалитативног скока у опремању, посебно седамдесетих и осамдесетих година прошлог века.

Слика 2. Возило ВПБ М-86

Извор: <http://www.srpskioklop.paluba.info/m86/opis.html>

2. ВОЈНА ПОЛИЦИЈА ВОЈСКЕ СРБИЈЕ

“Одбрамбена политика Републике Србије заснива се на јачању сопствених одбрамбених капацитета, сарадњи са демократским и мирољубивим државама, европској оријентацији у спољној политици и способности да игра активну улогу у процесима сарадње и заједничког напора са другим земљама и актерима у међународним односима на изградњи националне, регионалне и глобалне безбедности.“⁵

Организацију Војне полиције Војске Србије чине органи и јединице који у Министарству одбране, Генералштабу Војске Србије и њеним командама и јединицама реализују војнополицијске и послове опште безбедности из своје надлежности. Јединице Војне полиције намењене су за обављање извршних послова Војне полиције. У Управи Војне полиције Генералштаба Војске Србије, Копненој војсци и Гарди јединице Војне полиције ранга батаљона, различите су намене и организацијско-формацијске структуре. У Команди за обуку и Команди РВ и ПВО формиран су водови Војне полиције.

“Организацијском структуром у Војној полицији обезбеђена је заступљеност свих специјалности које су неопходне за извршење предвиђених задатака Војне полиције, као што су:“⁶

- општа Војна полиција
- противдиверзиона
- противтерористичка
- криминалистичка Војна полиција
- саобраћајна Војна полиција.

⁵ White paper on defence of the Republic of Serbia, Belgrade, 2010.

⁶ http://www.vs.rs/sr_lat/clanak/0ADCE2AA05F311E5ABAB00163E135070/vojna-policija

Рад Војне полиције регулисан је следећим законима:

- Законом о одбрани,
- Законом о Војсци Србије,
- Законом о полицији и
- Законом о кривичном поступку.

Поред наведених закона, послови и задаци Војне полиције прецизније су одређени Уредбом о овлашћењима, изгледу, издавању, коришћењу и уништавању службене легитимације и значке овлашћених службених лица Војне полиције, Правилником о овлашћеним службеним лицима, начину примене овлашћења и обављању задатака и послова Војне полиције, Правилником о начину, поступку и овлашћењима за вршење унутрашње контроле рада Војне полиције и поступању по притужбама на рад Војне полиције, Упутством о техничкој заштити у Војсци Србији и Упутством о безбедносној заштити одређених лица и објеката из надлежности Војне полиције Војске Србије.

Војна полиција извршава војнополицијске послове у Министарству одбране и Војсци Србије. Колики је значај војнополицијских послова показује и то да су они прописани Законом о одбрани и Законом о Војсци Србије. “Тако је чланом 20. закона о одбрани прописано, између осталог, да су војнополицијски послови безбедносно-обавештајни послови од значаја за одбрану. „⁷

„ Одредбама члана 53. Закона о Војси Србије дефинисани су следећи послови Војне полиције:“⁸

- сузбијање криминалитета
- контрола и одржавање војног реда и дисциплине
- обезбеђење најзначајнијих војних објеката, одређених лица, докумената и наоружања

⁷ <https://www.paragraf.rs/>

⁸ <https://www.paragraf.rs/>

- регулисање и контрола војног путног саобраћаја и
- противтерористичка заштита.

Послови и задаци из надлежности Војне полиције су основ за дефинисање способности које она мора да достигне.

Другим речима, Војна полиција мора бити способна да ефикасно изврши законом, другим прописима и наређењима надлежних старешина дефинисане послове и задатке у свим условима и мисијама Војске Србије.

2.1 Сузбијање криминалитета

„Не постоји свеобухватан споразум о пореклу и еволуцији организованог криминалног деловања у криминалистичкој обради и криминолошкој науци, иако је очигледно да је „мафија“ као засебна организација деценијама постојала у САД-у, Италији и другим развијеним земљама. Међутим, организовани криминал је постао предмет пажње међународне заједнице тек када је током 80-их година прошлог века пробио све баријере и државне границе.“⁹ Штавише, сам израз „организовани криминал“ од тада се користи као фраза која означава ескалирајућу забринутост националних и наднационалних јавних институција и грађана у вези са ширењем домаћег и међународног илегалног тржишта, повећањем мобилности актера у криминалу преко националних граница.

У Закону о Војсци Србије прописане су, између осталог, и надлежности Војне полиције на сузбијању криминалитета у Министарству одбране и Војсци Србије. Приликом реализације задатака сузбијања криминалитета овлашћена службена лица Војне полиције (скраћено: ОСЈ ВП) поступају у складу са законом којим се уређује кривични поступак, законом којим се уређује полиција, прописима и документима донетим на основу тог закона.

⁹ Paoli, L., Fijnaut, C., Organized Crime in Europe: Manifestations and Policies in the European Union, Beyond, Freiburg, 2003.

„Главни проблем се манифестује у различитим схватањима везаним за становиште да сви облици организоване криминалне делатности представљају организовани криминал, без обзира да ли постоји организовани криминал када не постоји веза између злочиначке организације и представника државе, политичке, економске, финансијске или друге релевантне структуре. „¹⁰

Сузбијање криминалитета обухвата мере и активности које реализују ОСЛ ВП ради спречавања и сузбијања кривичних дела и спроводи се оперативно-криминалистичким пословима и пословима из домена превентивног рада. Овлашћена службена лица Војне полиције првенствено поступају по службеној дужности, а дужни су да поступају по захтевима и налозима државних органа који се баве сузбијањем криминалитета (Министарство унутрашњих послова, тужилаштва и судови).

Правилно и законито поступање у раду, правилно поступање са предметима и траговима кривичног дела и постојање прописане документације уз прикупљене доказе је основ рада ОСЛ ВП на пословима сузбијања криминалитета. Доказни материјал који су на овакав начин прикупила ОСЛВП од великог је значаја за рад правосудних органа у доношењу одлука у даљем кривичном поступку. Овлашћена службена лица Војне полиције која раде на пословима сузбијања криминалитета јесу старешине постављене на формацијска места криминалистичких истражитеља и криминалистичких техничара – форензичара. Они су, на специјалистичким курсевима посебно обучени и оспособљени за обављање ових комплексних и сложених полицијских послова.

Од њиховог знања, вештина, квалитета обављања послова за које су надлежни, а пре свега искуства и праксе која се надограђује годинама рада, зависи успешно вођење кривичног поступка и процесуирање најсложенијих кривичних дела у миру, а нарочиту у рату и условима ванредног стања када до изражаја долази њихов рад на спречавању, откривању и документовању различитих облика злочина и обраде лица која у тим условима извршавају најтежа кривична дела.

¹⁰ Бошковић М., Организовани криминалитет – први део: криминолошки и криминалистички аспекти, Полицијска академија, Београд, 1998

Оно што их издваја од осталих припадника Војне полиције, па и других припадника Војске Србије, јесте чињеница да њихов рад и поступање зависи искључиво од одлука, налога, ставова и наредби руководиоца у кривичном поступку, односно јавних тужилаца, а не од одлука које добијају од непосредно претпостављених војних старешина.

„ У свом раду, припадници Војне полиције који раде на пословима сузбијања криминалитета, свакодневно и непрекидно сарађују са правосудним органима, као независним органима судске власти, што их чини независним и самосталним у обављању послова и задатака из њихове надлежности. „¹¹

„Специјализована установа Војне полиције чији је задатак спречавање, откривање и расветљавање кривичних дела из надлежности Војне полиције у Министарству одбране и Војсци Србије, као и откривање и хватање њихових починилаца и привођење надлежним правосудним органима јесте Криминалистичко-истражна група Управе Војне полиције ГШВС.“¹² Криминалистичко-истражна група формирана је у августу 2006. године и намењена је за реализацију најсложенијих задатака сузбијања криминалитета у Министарству одбране и Војсци Србије и за пружање подршке органима Војнобезбедносне агенције у документовању кривичних дела из њихове надлежности (посебно за део поступања где Војнобезбедносна агенција нема полицијска овлашћења).

„Припадници Криминалистичко-истражне групе овлашћени су да спроводе криминалистичку обраду према лицима запосленим у МО и ВС за које постоје основи сумње да су у служби или у вези са службом извршили кривично дело за које се гони по службеној дужности осим ако законом није другачије одређено, као и према цивилима када постоје основи сумње да су учинили кривично дело против Војске Србије за које се гони по службеној дужности.“¹³

¹¹ Бошковић М., Организовани криминалитет – први део: криминолошки и криминалистички аспекти, Полицијска академија, Београд, 1998

¹² https://www.paragraf.rs/propisi/zakon_o_vojsci_srbije.html

¹³ <http://arhiva.mup.gov.rs/>

Криминалистичко-истражну групу чине професионални припадници Војске са дугогодишњим искуством рада у јединицама Војне полиције, развијеним способностима за тимски рад и завршеним одговарајућим специјалистичким курсевима намењеним за стицање знања из области послова сузбијања криминалитета.

Поред обављања војнополицијских и послова опште безбедности, сложеним задацима сузбијања криминалитета баве се сви војнополицијски органи у саставима Министарства одбране, командама Војске Србије и јединице Војне полиције.

Превенција приоритетни задатак ка коме се усмеравају све јединице и органи Војне полиције је јачање превенције на сузбијању криминалитета у систему одбране. Превентивно деловање органа Војне полиције, између осталог, одвија се превентивном делатношћу при обављању редовних послова и задатака, уз сарадњу са другим органима. Спречавање кривичних дела представља једну од најважнијих функција Војне полиције и она обухвата већи број послова и задатака.

Радам ОСЛ ВП највећа документована материјална штета причињена МО и ВС проузрокована је услед незаконите набавке средстава и опреме, супротно прописима који регулишу поступак набавке и квалитативни пријем средстава, што је наметнуло потребу да се тежиште превентивног деловања Војне полиције усмери на смањењу криминалних догађаја и злоупотреба у поступцима покретања, уговарања и реализације набавки и услуга, утврђивања и доделе одређених права, а ради смањење штете и заштите интереса МО и ВС.

Потреба за сарадњом Војне полиције са другим органима у раду произилази из послова које Војна полиција извршава у складу са законским актима. Успеси у сузбијању криминалитета представљају партнерство различитих учесника у кривичном поступку и превенцији криминала. Овлашћена службена лица Војне полиције у извршавању послова и задатака из домена оперативно-криминалистичких послова, поред правосудних органа, остварују сарадњу са органима Министарства унутрашњих послова и Војнобезбедносне агенције Министарства одбране.

При извршавању послова из домена превентивног рада Војна полиција непосредно сарађује са организационим јединицама и установама Министарства одбране, организацијским јединицама Генералштаба Војске Србије и јединицама Војске Србије. Дежурство у Војној полицији Војске Србије чини јединствен систем дежурства и организовано је у Управи Војне полиције и јединицама или установама Војне полиције Војске Србије. Локација служби дежурства Војне полиције у више гарнизона на територији Републике Србије (Београд, Ниш, Нови Сад, Краљево, Врање), веза са Оперативним центрима јединица Војске Србије и развијена сарадња са Војнобезбедносном агенцијом, органима МУП и другим државним органима Републике Србије омогућава успешно праћење стања и благовремено извештавање Оперативног центра система одбране о свим догађајима битним за заштиту припадника, јединица, састава и имовине Министарства одбране и Војске Србије.

„Војна полиција је своје ангажовање на пословима сузбијања криминалитета прилагодила одредбама Законика о кривичним поступку Р. Србије уз потпуну координацију и сарадњу са надлежним тужилаштвима и судовима. „¹⁴ Измене Закона о Војсци Србије, су условиле израду подзаконских аката и нормативних докумената битних за поступање и ангажовање Војне полиције (Правило службе Војске Србије, Правилник о овлашћеним службеним лицима, начину примене овлашћења и обављању задатака и послова Војне полиције, Правилник о војној дисциплини, Упутство о оперативно-криминалистичком раду).

2.2 Обезбеђење војних објеката, одређених лица, докумената и наоружања

Крајем шездесетих година 20. века донета је одлука да заштитне јединице (јединице за физичко обезбеђење команди), које су постојале при свакој вишој команди, уђу у састав Војне полиције. Војна полиција тада добија задатак обезбеђења виталних објеката, јединица, транспорта увозне опреме и наоружања, командних места и одређених рејона и праваца.

¹⁴ https://www.paragraf.rs/propisi/zakon_o_vojsci_srbije.html

У ту сврху, укључујући и прикупљена страна искуства из ангажовања Војне полиције, 1971. године започиње се са формирањем батаљона Војне полиције, прво при Савезном секретаријату за народну одбрану, а затим при свакој војној области. Обезбеђење најзначајнијих војних објеката, одређених лица, докумената и наоружања од посебног безбедносног интереса за Републику Србију, Министарство одбране и Војску Србије обухвата планско предузимање општебезбедносних мера заштите из надлежности Војне полиције, непосредну физичку заштиту и примену средстава и система техничке заштите.

Војна полиција у оквиру послова обезбеђења најзначајнијих војних објеката, одређених лица, докумената и наоружања извршава следеће задатке:

- учествује у заштити имовине коју користе Министарство одбране и Војска Србије и непосредно обезбеђује одређене војне и објекте Министарства одбране
- обезбеђује лица на одређеним дужностима, а државне руководиоце током боравка у војним јединицама и војним објектима (укључујући пловила и ваздухоплове)
- обезбеђује одређене стране војне делегације током боравка у Министарству одбране и Војсци Србије
- обезбеђује наоружање, документа и војну опрему који представљају државну тајну и одређене војне транспорте муниције, експлозива, опасних материја и новца;
- учествује у обезбеђењу војних прослава, скупова и манифестација, ако се то посебно нареди
- обезбеђује поједине елементе командних места јединица оперативног и стратегијског нивоа

Ради спровођења мера безбедносне заштите одређених лица, Војна полиција опремљена је савременим наоружањем и војном опремом произвођача из земље и иностранства.

Део опреме која се користи приликом обављања задатака и послова безбедносне заштите одређених лица прилагођен је за прикривено ношење испод одеће.

За потребе безбедносне заштите одређених лица користе се путничка и теренска возила са повећаним степеном заштите, али и друга возила високе класе страних произвођача прилагођена потребама безбедносне заштите.

Слика 3. Обезбеђење лица

Извор: <http://www.politika.rs/sr/clanak/308697/>

2.3 Противтерористичка заштита

Према, констатацији Драгана Симеуновића савремени тероризам се може одредити као „сложени облик организованог групног и ређе индивидуалног или институционалног политичког насиља обележен застрашујућим брахијално-физичким и психолошким методама политичке борбе којима се обично у време политичких и економских криза, а ретко и у условима остварене економске и политичке стабилности једног друштва, системски покушавају остварити „велики“ циљеви на начин непримерен датим условима,

пре свега, друштвеној ситуацији и историјским могућностима оних који га као политичку стратегију угрожавају“.¹⁵

Основну црту тероризма представља политичка мотивисаност која га разликује од других облика криминалне активности. Тероризам можемо рећи да у основи представља кампању насиља, односно начин ратовања који је друштвено неприхватљив. Терористи настоје да „акцијама насиља према недужнима привуку пажњу домаће и светске јавности и застраше је или придобију за остварење интереса и циљева које прокламују, како би та иста јавност извршила притисак на државу да удовољи захтевима терориста“.¹⁶ Остваривање политичких циљева, а не имовинска оријентисаност је оно што тероризам разликује од других сличних облика криминалног понашања.

Противтерористичка заштита обухвата мере и активности Војне полиције којима се спречава тероризам усмерен према припадницима или објектима Министарства одбране или Војске Србије, а нарочито решавање ситуација са таоцима и заштита одређених лица и објеката.

„Противтерористичку заштиту Војна полиција реализује у сарадњи и дејству с другим јединицама Војске Србије, специјалним јединицама полиције, а према потреби и другим органима. Законом о Војсци Србије (члан 53. став 1) јасно је дефинисано да је Војна полиција основни субјект противтерористичке заштите у Министарству одбране и Војсци Србије.“¹⁷

У саставу Војне полиције, а на основу указаних потреба након идентификације проблема, формиране су јединице које су специјализоване за борбу против тероризма или противтерористичке снаге. Противтерористичке снаге представљају специјалне јединице за противтерористичка дејства као посебна врста специјалних јединица које су уско специјализоване за директно оружаном супротстављање терористичким снагама. Противтерористичке јединице Војске Србије су батаљон за противтерористичка дејства у специјалној бригади и батаљон Војне полиције „Кобре”.

¹⁵ Симеуновић Драган, Тероризам-општи део, Правни факултет, Београд, 2009.

¹⁶ Мијалковић Саша, Национална безбедност, Криминалистичко-полицијска академија, Београд, 2011.

¹⁷ https://www.paragraf.rs/propisi/zakon_o_vojsci_srbije.html

“Војна полиција у оквиру послова противтерористичке заштите извршава следеће задатке:“¹⁸

- учествује у противтерористичким дејствима: ослобађа војна лица која су као таоце отели или задржали терористи (у војним објектима, возилима, ваздухопловима и пловилима), открива и хвата терористичке, побуњеничке и друге криминалне групе препадним акцијама, претрагом и претресом терена, контролом кретања лица и возила, прикупља безбедносне информације, учествује у борбеним дејствима с мањим терористичким и побуњеничким групама и др.
- разоружава нарочито опасна лица и криминалце у војним објектима, возилима, пловилима и ваздухопловима
- у рату је носилац противтерористичких и противдиверзантских дејстава.

Слика 4. Војне полиције „Кобре”

Извор: <https://specijalne-jedinice.com/>

¹⁸ http://www.vs.rs/sr_lat

Противтерористичке јединице Војске Србије намењене су за извршавање задатака у урбаном окружењу и у руралној средини. Такође, могу ефикасно извршавати и блокирање рејона и објеката, десантирање и снабдевање из ваздуха, односно пружати помоћ и људству и техници цивилном становништву у случају елементарних непогода. Попуна противтерористичких јединица Војске Србије реализује се путем конкурса. “На конкурс се могу јавити официри, подофицири и професионални војници старости до 30 година, са претходним радним стажом од минимум две године у Војсци Србије и најмање врло добром службеном оценом (официри и подофицири). Селекција кандидата подразумева безбедносне провере, тестове психофизичке спремности и специјалистички лекарски преглед. Кандидати који задовоље све постављене критеријуме упућују се на селективну обуку у трајању од девет недеља.”¹⁹

Током селективне обуке обрађују се садржаји тактичке обуке, посебно тактике извођења специјалних дејстава (извиђачка, диверзантска, препадна, противпобуњеничка и противтерористичка), наоружање и ватрена обука, техничка средства, посебна опрема и други садржаји. Након завршене селективне обуке обавља се избор кандидата и они који су задовољили постављене критеријуме упућују се на основну обуку која траје осам недеља.

У оквиру основне обуке кандидати изучавају тактичко-техничке карактеристике и употребу наоружања које јединица поседује, средства везе, службена возила и осталу посебну опрему. Највећи део обуке изводи се на за то посебно пројектованим и опремљеним полигонима за обуку са минско експлозивним средствима и другим, прилагођеним за специјалну обуку.

“У оквиру специјалистичке обуке интензивно се ради и на подизању физичке кондиције сваког кандидата, а посебан акценат ставља се на усавршавање брзине покрета. Посебна пажња поклања се познавању карактеристика и ефикасном руковању наоружањем које се употребљава у јединици приликом извођења дејстава.”²⁰

¹⁹ <http://arhiva.mup.gov.rs/>

²⁰ <https://specijalne-jedinice.com/Srbija/Zandarmerija.html>

Јединице намењене за извршавање послова противтерористичке заштите опремљене су савременим наоружањем и војном опремом произвођача из земље и иностранства у складу са задацима.

2.4 Регулисања и контрола војног путног саобраћаја

Један од битних услова за ефикасно извршење мисија Војске Србије је и безбедно одвијање саобраћаја, у којем учествују војни учесници. Управо овај услов представља један од основних елемената за постојање организационе структуре, која ће превентивно и репресивно деловати на војне учеснике у саобраћају.

Постојећа организациона структура Саобраћајне војне полиције (скраћено: СбВП) успостављена је током организацијско-мобилизацијских промена Војске Србије у 2006. години, уз неке мање измене у периоду након тога.

Управни органи СбВП заступљени су у Управи Војне полиције ГШ ВС и Одељењу Војне полиције Команде КоВ. У Управи Војне полиције ГШ ВС, у саставу одељења за оперативне и опште послове, налази се формацијско место референта, који у складу са Упутством о унутрашњој организацији и надлежностима Управе Војне полиције, врши послове планирања, организовања и праћења реализације задатака регулисања и контроле војног путног саобраћаја. Поред ових послова, учествује и у активностима које се тичу обуке, развоја и опремања СбВП.

Јединице СбВП организоване су у одељења и водове СбВП и њихово бројно стање чини око 10% укупног бројног стања Војне полиције. Сваки батаљон Војне полиције у Копненој војсци и Гарди има у свом саставу вод СбВП, а свака чета Војне полиције, која се налази ван гарнизона у којем је команда батаљона, има у свом саставу одељење СбВП. Такође, водови Војне полиције у саставу Команде РВ и ПВО и Команде за обуку имају у свом саставу одељење СбВП. Јединице СбВП размештене су у пет гарнизона.

Људским ресурсима поклања се, наравно, потребна пажња, али је због великог броја задатака често веома тешко обезбедити рационално ангажовање.

У Центру за обуку кадрова Војне полиције реализују се током године два курса – Курс за оспособљавање официра и подофицира Војне полиције за ескорт и Курс за оспособљавање официра и подофицира Војне полиције за регулисање и контролу војног путног саобраћаја. На тај начин обезбеђују се услови за занављање кадра СБВП и проширење базе оспособљених припадника ВП за извршење ових послова.

Основна обука кандидата за професионалне војнике саобраћајце, којима се попуњавају јединице СБВП, реализује се у јединицама СБВП. Поред наведеног, као један вид усавршавања и праћења актуелних трендова у области безбедности саобраћаја, у организацији Управе Војне полиције ГШ ВС, редовно се одржавају семинари.

Такође, одређен вид размене и усвајања нових знања успостављен је реализацијом активности у оквиру међународне војне сарадње, путем које су представници Управе Војне полиције имали прилику да стекну увид у начин реализације и обављања послова контроле и регулисања саобраћаја у војној полицији других европских земаља.

2.5 Опрема Војне Полиције

Војна полиција Војске Србије је опремљена наоружањем и опремом која је у складу са њеним задацима. Сви војнополицијски задаци произилазе из пет основних задатака који су дефинисани у Закону о Војсци. С обзиром на то да је Војна полиција пешадијска специјалност, део средстава које она користи заједнички је са осталим родовима и службама Војске Србије.

Међутим, онај део средстава и опреме који је директно везан за војнополицијске задатке, карактеристичан је само за јединице Војне полиције. Тако на пример, јединице Војне полиције опремљене су већим бројем специјалних војнополицијских средстава за разлику од осталих јединица Војске Србије па и Војне полиције које у свом саставу имају већи број пешадијских, инжињеријских и других средстава.

С обзиром на то да је „део послова Војне полиције идентичан пословима МУП-а, постоји велики део средстава који је истоветан опреми коју користе припадници тог министарства, избор војнополицијских и других специјалних средстава за опремање Војне полиције ВС врши се континуално, при чему се процењују потребне способности које Војна полиција мора да има и ефикасност при употреби постојећег наоружања и опреме.“²¹

При процени ефикасности узимају се у обзир искуства у досадашњим ангажовањима Војне полиције ВС али и искуства Војне полиције страних армија. Поред тога, у обзир се узима и учешће у мировним операцијама, где се захтева одређени степен интероперабилности са снагама у мисији. Сва средства која спадају у групу наоружања и војне опреме морају да прођу процедуру увођења у НВО ВС, што подразумева ригорозна лабораторијска, теренска и трупна испитивања.

Војна полиција је у највећој мери опремљена пешадијским наоружањем домаћег произвођача „Застава”.

Од врста наоружања највише су заступљене аутоматске пушке и полуаутоматски пиштољи, а поред тога ту су и полуаутоматске снајперске пушке, пушкомитраљези, аутомати, пушке сачмарице, бацачи граната, ручни ракетни бацачи али и хладно оружје које је првенствено намењено специјалним јединицама Војне полиције. Старије аутоматске пушке 7,62 мм М70 замењују се нови пушкама М21, које су у калибру 5,56 мм и имају веће могућности надоградње додатним оптичким и оптоелектронским средствима као и подвесним бацачем граната.

²¹ Владимир Милошевић, Наоружање и опрема поиције и војске, Полицијска академија, Београд, 1999.

2.6 Оружје специјалних јединица

Војна полиција користи и посебно наоружање за специјалне јединице. Посебност наоружања одликује се у избору конфигурације и специфичних карактеристика тог наоружања прилагођена тактици специјалних дејстава.

Примера ради, специјалне јединице опремају се аутоматским пушкама краће цеви за дејство у урбаним срединама, опремљене рефлексним нишанима и другим оптоелектронским уређајима за дејство у условима смањене видљивости, затим са пригушивачима пукотина, тактичким лампама и другим додацима. Поред тога, оружје је побољшане ергономије и обично повећаног борбеног комплета. Поред аутоматских пушака од оружја са посебним захтевима, специјалне јединице Војне полиције наоружане су аутоматима, полуаутоматским тактичким пиштољима, полуаутоматским сачмарицама, снајперским пушкама високе прецизности и пушкомитраљезима кратке цеви.

Од хладног оружја у арсеналу тих јединица налазе се разне врсте ножева али и самострели. Наведено оружје је искључиво стране производње, реномираних произвођача попут Хецклер&Коцх, Сиг Сауер, ФН Херстал, Сако, Бенелли итд.

Поред ватреног и хладног оружја, Војна полиција Војске Србије опремљена је и електрошокерима попут уређаја познатог произвођача Тасер који се користе као средства за привремено онеспособљавање лица. “Специјална муниција се првенствено односи на неубојну или муницију за привремено онеспособљавање попут муниције са хемијским пуњењем, муниције са гуменим пуњењем или муниција која изазива шок или флеш ефекат. Наведена муниција се првенствено испаљује из пушака сачмара, ручних бацача граната или посебних пиштоља и пушака за ту муницију.”²²

Оптоелектронски уређаји посебне намене претежно су намењени за повећање ефикасности наоружања било да се користе у дневним или ноћним условима, а њихове карактеристике везане су за тактику употребе Војне полиције, што их издваја од оптоелектронских средстава које користе друге јединице Војске Србије.

²² <https://www.mycity-military.com/Pesadijsko-naoruzanje-municija-i-oprema/Specijalna-municija-sa-gumenim-projektilom.htm>

То се односи првенствено на разне врсте нишана за брзо или прецизно отварање ватре, пасивне ноћне уређаје за осматрање и гађање у ноћним условима, телескопски нишани за прецизне снајперске пушке, ласерски обележивачи циља и слично. Поред наведених уређаја користе се и друга софистицирана оптоелектронска средства последње генерације, попут дневно-ноћних ласерских даљиномера, ноћних пасивних двогледа и термовизијских мултисензорских уређаја.

Слика 5 . Оружје војне полиције

Извор: <https://specijalne-jedinice.com/>

ЗАКЉУЧАК

Војсци Србије је потребна модерна, јака, професионална, технички опремљена и кадровски оспособљена Војна полиција. Треба тежити стварању Војне полиције спремне да у складу са законским овлашћењима одлучно заштити Војску Србије и Министарство одбране као државне институције, а затим и сваког припадника Војске Србије и Министарства одбране, па и грађане Србије од свих облика угрожавања, и омогући ефикасно и брзо очување, одржавање и успостављање правног поретка и поштовање људских права и слобода, како у миру тако и у рату.

Да би се све то преточило у праксу, потребно је донети низ докумената којима ће се дефинисати правац развоја јединица Војне полиције, условљен потребама за њиховим ангажовањем на супротстављању безбедносним изазовима, ризицима и претњама.

Неминовна је потреба за стандардизацијом са циљем праћења рада и оцењивања резултата различитих организационих целина на свим нивоима хијерархијске структуре. Потребно је и даље развијати интерне процедуре које ће омогућити ефикасност у раду, јасну поделу одговорности и промовисати иновације које се намећу развојем полицијских метода и техника рада свуда у свету.

ЛИТЕРАТУРА

1. Бошковић М., Организовани криминалитет – први део: криминолошки и криминалистички аспекти, Полицијска академија, Београд, 1998.
2. Владимир Милошевић, Наоружање и опрема поиције и војске,Полицијска академија,Београд,1999.
3. Два века полиције у Србији,Бранко Богдановић, Министарство Унутр. Послова РС, Београд, 2002.
4. Драгишић Зоран, Систем националне безбедности Републике Србије, Београд, 2011.
5. Мијалковић Саша, Национална безбедност, Криминалистичко-полицијска академија, Београд, 2011.
6. Милошевић Владимир, Наоружање и опрема поиције и војске,Полицијска академија, Београд,1999.
7. Обавештајне и безбедносне службе,др.М.Миљаковски,2009.
8. Paoli, L., Fijnaut, C,Organized Crime in Europe: Manifestations and Policies in the European Union, Beyond, Freiburg, 2003.
9. Правило службе Војне полиције оружаних снага СФРЈ,Савезни секретаријат за народну одбрану,1985
- 10.Приручник за војнике војне полиције , Савезни секретаријат за народну одбрану, Београд 1989.
11. Симеуновић Драган, Тероризам-општи део, Правни факултет, Београд, 2009.
12. Системи одбране ,С. Мишовић, Београд 2013.
13. White paper on defence of the Republic of Serbia,Belgrade,2010

Интернет извори:

1. <https://historija.info/2020/06/13/trscanska-kriza-zivot-damo-trst-ne-damo/>
2. http://www.vs.rs/sr_lat/clanak/0ADCE2AA05F311E5ABAB00163E135070/vojna-policija
3. <https://www.paragraf.rs/>
4. https://www.paragraf.rs/propisi/zakon_o_vojsci_srbije.html
5. <http://arhiva.mup.gov.rs/>
6. http://www.vs.rs/sr_lat
7. <https://specijalne-jedinice.com/Srbija/Zandarmerija.html>
8. <https://www.mycity-military.com/Pesadijsko-naoruzanje-municija-i-oprema/Specijalna-municija-sa-gumenim-projektilom.htm>